

POSITION PAPER CIRCULAIRE ECONOMIE BOUWEN AAN EEN SCHONE EN VEILIGE TOEKOMST IN NEDERLAND EN EUROPA

Januari 2026

Perspectief op de toekomst

Zonder grondstoffen geen economie. Nederland en de Europese Unie blijven in hoge mate afhankelijk van internationale grondstoffenketens. Die afhankelijkheden zijn structureel en geopolitiek steeds risicovoller. Dat vraagt om actief en samenhangend beleid om kwetsbaarheden te verkleinen en strategische autonomie te versterken. De circulaire economie is daarbij geen doel op zich, maar een essentiële weerbaarheidsstrategie. Door producten en materialen langer en efficiënter te benutten, recyclingcapaciteit op te schalen en structureel in te zetten op secundaire grondstoffen, verkleinen en spreiden we strategische afhankelijkheden. Daarmee versterken we niet alleen de leveringszekerheid, maar ook de economische veerkracht, het innovatievermogen en de handelingsruimte binnen een open Europese economie.

Het nieuwe kabinet bevestigt de ambitie om in 2050 een volledig circulaire economie te realiseren, expliciet gekoppeld aan het veiligstellen van strategische grondstoffen en het versterken van de concurrentiepositie van de Nederlandse en Europese industrie. De inzet op (bij voorkeur Europese) sectorale doelen, met focus op uitvoering en opschaling in de praktijk, biedt kansen voor onder meer circulaire bouwmaterialen, groene chemie en biobased en circulaire plastics. Positief is daarbij de nadruk op investeringszekerheid voor bedrijven, de rol van de overheid als launching customer en het wegnemen van knelpunten om tot een gelijk speelveld te komen.

Die koers is noodzakelijk, maar nog niet voldoende. Het succes zal afhangen van de concrete invulling van sectorale doelen, de beschikbaarheid van toereikende budgetten en de snelheid waarmee belemmeringen in regelgeving, vergunningverlening en markttoegang daadwerkelijk worden weggenomen, in lijn met het rapport-Wennink. Juist nu investeringen onder druk staan, recyclingbedrijven in de knel komen en de maakindustrie terrein verliest aan landen die sneller en consistentere schakelen, is gerichte ondersteuning nodig. Dat vraagt om voldoende middelen en effectieve instrumenten om tijdelijke kostenverschillen – de onrendabele top – te overbruggen. Zonder

investeringscondities dreigt Nederland grip te verliezen op strategische ketens, met gevolgen voor banen, innovatiekracht en verdienvermogen.

Nederland kan uitgroeien tot een van de Europese kampioenen in circulaire chemie, maakindustrie, bouw en recycling – mits we nu doorpakken. Daarbij moeten we de kracht en schaal van bestaande ketens benutten en ombouwen, en deze aanvullen met innovaties van nieuwe bedrijven. Alleen zo wordt circulariteit een pijler onder een weerbare, concurrerende en toekomstbestendige economie.

Onze oproep aan de Tweede Kamer en het aanstaande Kabinet Jetten:

1. Heldere doelen en investeringsklimaat

- Stel concrete (sectorale) doelen voor het terugdringen van grondstofgebruik via circulair aanbesteden in grote projecten en inkoopbeleid door de Rijksoverheid. Gebruik hiervoor criteria die de milieubelasting meenemen, zoals de MKI-score in de bouw, met meer toezicht en controle achteraf zodat de overheid een substantiële **'launching customer'** wordt voor de circulaire economie.
- Stuur niet alleen op minder grondstofverbruik en meer (hoogwaardige) hergebruik en recycling, maar ook op doelen als een aantrekkelijk investeringsklimaat voor het ombouwen van ketens (voor schaal en verdienvermogen), en het verminderen van onze afhankelijkheid van import – met meer 'made in Europe'.
- **Schrap de (voorgenomen) nationale heffing voor de afvalsector en voer geen nieuwe of alternatieve (plastic)heffingen in binnen de keten.**

Extra heffingen zetten internationaal opererende ketens onder druk, ontmoedigen investeringen in Nederlandse sorteer-, recycling- en verwerkingscapaciteit en leiden tot het verplaatsen van afvalstromen naar het buitenland. Daarmee wordt juist de toegang tot hergebruik van grondstoffen belemmerd. Om de circulaire transitie te versnellen is het essentieel om investeringen en opschaling in Nederland mogelijk te maken en te behouden. Verschuif deze rekening niet binnen de keten, óók niet naar producenten en importeurs van verpakkingen. Zij dragen via uitgebreide producentenverantwoordelijkheid substantieel bij aan de circulaire transitie en investeren, net als andere ketenpartijen, fors in betere recycling en opschaling. Het stapelen van lasten ondermijnt bovendien de broodnodige vraagcreatie naar recycalaat. **De beschikbare euro's kunnen maar één keer worden uitgegeven, zet ze in om de circulaire keten te versterken, niet om deze verder te belasten.**

IMPACT ONGELIJK SPEELVELD

Nederland behoort tot de top 3 duurste energielanden in Europa. Dat kost ons investeringen, banen en innovatiekracht – en leidt niet tot verduurzaming. Nederland heeft juist duurzame energie-intensieve bedrijven nodig om o.a. de metaalkringloop te sluiten, zonder hoogovens geen metaalrecycling. Ook de chemie en plasticrecycling kunnen alleen concurreren en investeren met lagere energieprijzen. Stel de IKC-regeling daarom ook beschikbaar voor recyclers.

2. Veranker circulariteit in Europa - vergroot de vraag naar circulaire producten met behoud van gelijk speelveld

Steun een ambitieuze *Circular Economy Act* en zet in op een gelijk speelveld én vergaande Europese harmonisatie bij implementatie van regelgeving. Dit zorgt voor een internationaal gelijk speelveld en minder regeldruk zodat bedrijven op schaal en met impact kunnen investeren in zowel Nederland én Europa in plaats van vertrekken. Zet binnen de *Circular Economy Act* stevig in op **vraag naar circulaire materialen en producten** via Europese productregelgeving. Zo worden de materialen in de producten steeds vaker circulair en/of biobased. Een groeiend Europees 'bijmengpercentage' creëert namelijk het noodzakelijke investeringsperspectief voor bedrijven met behoud van de interne markt.

3. Versterk samenwerking in alle belangrijke ketens.

- Benut de kennis vanuit het bedrijfsleven om de condities te scheppen voor circulaire ketens en samenwerking, zoals kunststoffen, bouwmaterialen, textiel en kritieke grondstoffen. Werk in **publiek-private samenwerking** aan een **routekaart** en een gezamenlijke kennis-, innovatie- en investeringsagenda.
- Een goed voorbeeld van ketensamenwerking is de recente **Plastictafel**. Een samenwerking van bedrijven en maatschappelijke organisaties – presenteerde op verzoek van de Tweede Kamer vorig jaar een pakket maatregelen om Nederland zijn positie als circulaire koploper te behouden – met voordelen voor economie, klimaat én samenleving. De Plastictafel staat klaar om door te pakken.
- De ketensamenwerking aan de **Versnellingstafel chemische recycling** laat zien dat we nú op een kruispunt staan om investeringen voor recycling op industriële schaal wel of niet in Nederland te realiseren. Milieuruimte en einde-afvalstatus, marktvraag en toegang tot stromen niet-recyclebare afvalplastic als *feedstock* zijn bepalend.
- Maak uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) effectief in de uitvoering. Bedrijven moeten doelen halen waar ze hun ketenpartners voor nodig hebben. Zorg voor duidelijke kaders en eerlijke verdeling van verantwoordelijkheden voor alle actoren in de keten. De **Textieltafel** kan, met op de praktijkgerichte adviezen en inzichten, de doorontwikkeling van het wettelijke UPV-instrumentarium versterken.

DOORPAKKEN ADVIES PLASTICTAFEL

De Plastictafel adviseert een breed pakket aan maatregelen dat direct kan worden uitgevoerd:

- **Langjarige inkoopafspraken** door bedrijven en overheden.
- **Een Circulaire Plastic Bank** om vraag en aanbod bij elkaar te brengen.
- **Financiële prikkels** om producten met circulair plastic goedkoper te maken dan fossiel plastic.
- **Gerichte steun uit klimaatfondsen** om recycling en productiecapaciteit in Nederland op te schalen en operationele kosten te verlagen.
- **Snellere vergunningen en soepelere regels** voor innovatieve circulaire bedrijven (zie ook oplossingsrichtingen einde-afval regels).

Europa moet mee

Nationale maatregelen werken alleen als ze ingebed zijn in Europese afspraken. Denk aan duidelijke Europese bijmengnormen, certificering en bescherming tegen goedkoop fossiel plastic van buiten de EU.

4. Budget en regie.

- Voor een meer integrale aanpak hoort de regie op circulaire economie, grondstoffen en groene groei te liggen bij **één minister met voldoende budget en mandaat** voor beleid, uitvoering en ondersteuning van bedrijven.
- Integreer beleidsmatig de Nationale Grondstoffenstrategie met het Nationaal Programma Circulaire Economie tot een fundament onder strategische autonomie, duurzame werkgelegenheid en een concurrerende maakindustrie.
- Maak financiering van circulaire businesscase mogelijk en sneller rendabel. Benut bestaande regelingen door ze te 'ontschotten' (SDE++, EKOOP, InvestNL, DEI+, NIKI, MIA/VAMIL) en geef investeerders zekerheid. Richt specifieke financiële stimulansen in, vergelijkbaar met de doorbraak die SDE bracht voor duurzame energie. **Benut de systematiek van de SDE++ regeling** om de onrendabele top van circulaire investeringen te dekken met de middelen van het klimaatbeleid. Immers, efficiënter grondstoffengebruik zorgt zowel voor minder CO2 en methaan uitstoot en voor aantoonbaar klimaatimpact.
- Geef het **Nederlands Materialen Observatorium** opdracht en budget om bedrijven actief te ondersteunen bij het vroegtijdig signaleren van leveringszekerheidsproblemen en het nemen van maatregelen.

5. Zorg voor (milieu)ruimte en regels die werken.

- Zorg voor duurzame continuering van het **Kennisplatform Afval of grondstof** van Omgevingsdienst NL, ook na 2026. Dit platform speelt in potentie een belangrijke rol in het wegnemen van knelpunten om in NL en daarbuiten een gelijk speelveld te creëren voor circulaire grondstoffen.

- Los met prioriteit **onduidelijkheid én rechtsonzekerheid omtrent einde-afvalstatus én bijproduct** op. Stimuleer certificering en erkenning van gerecyclede en bio-gebaseerde grondstoffen.
- Werk met gemeenten, provincies en bevoegde gezagen aan voldoende **fysieke en milieuruimte voor circulaire activiteiten** in lijn met het PBL-advies *Ruimte voor de circulaire economie*, met aandacht voor integrale afweging bij vergunningverlening.

OPLOSSINGEN EINDE-AFVAL REGELS

De huidige einde-afvalregels veroorzaken rechtsonzekerheid en blokkeren juist investeringen door gebrek aan rechtszekerheid. Bedrijven ervaren:

- Een ongelijke meetlat voor primaire en secundaire grondstoffen.
- Interpretatieverschillen tussen autoriteiten.
- Procedurele knelpunten.

LOS DIT OP MET:

- een 'grondstof, tenzij'-benadering: materialen behouden de status van grondstof zolang zij verantwoord worden hergebruikt of gerecycled.
- experimenteerruimte via pilots: ruimte om in de praktijk te leren.
- een nationale Grondstoffenautoriteit: een centrale autoriteit, naar Vlaams voorbeeld (OVAM) die namens alle bevoegde gezagen grondstofverklaringen afgeeft.
- Europese harmonisatie en erkenning van grondstofverklaringen voor circulaire toepassingen binnen de EU.

Met de juiste keuzes bouwt de politiek aan een weerbaar, concurrerend en duurzaam Nederland. Het moment om door te pakken naar een circulaire economie met efficiënt grondstoffen-gebruik én minder milieudruk is juist nú.

Contact

VNO-NCW en MKB-Nederland

Sanne Westra

westra@vnoncw-mkb.nl

06 - 15 43 27 65